

szavak felett apróbb s vékonyabb írással olvasható azok magyar jelentősége. Egyik írás sem olyan tiszta, mint a besztercei szószedeté, de beosztásban a két töredék nagyon hasonlít egymáshoz, csak a szócsoportok feliratai hiányoznak a schlaglinél, s az egyes csoportok élére szánt kezdőbetűk helye üresen maradt.

A kiadványnak az a része, mely a szöveg olvasását és magyarázatát adja, első sorban nyelvtudósainkat és kulturtörténelmünk bűvárait érdekli, de magának a kéziratnak facsimiléje hazai kódexeink ismeretének anyagát gyarapítja új adatokkal; s az adott nekünk alkalmat, hogy felőle a magyar bibliografia közlönyében e pár sorral megemlékezzünk.

Sch. Gy.

Pirenne: Bibliographie de l'histoire de Belgique. Gand, Engelcke, 1893. 8r.

Pirenne könyvét örömmel fogja üdvözölni mindenki, ki Belgium történetével csak röviden is foglalkozni akar. Tetemesen megkönnyíti e munka a tájékozást Belgium történeti irodalmában. Szerzője Dahlmann-Waitz és Monod hasonló bibliografiai munkáit tartá szem előtt jelen műve szerkesztésében. E küldemény, s még inkább az, hogy munkája beosztásában említett szerzők kézikönyveit használta, a munkásnak csak előnyére vált. Jóllehet első sorban a tanulók számára akart tájékoztató kézikönyvet adni, e czélt messze túlhaladta s a tudósok, a szakszerű historicusok is haszonnal fogják forgatni Pirenne könyvét.

Ha a munka belső berendezése, oeconomája nem okozott nagy nehézséget, mert a Dahlmann-Waitz és Monod-féle beosztást követi, sokkal nehezebb volt annak eldöntése, hogy mi foglaljon helyet e kézikönyvben, mi nem. Tudjuk, hogy Belgium története az ország egyesítése előtt szorosan összefügg Franciaország és Németország történetével, s így sem attól el nem választható, de viszont az ezen országok történetére vonatkozó összes művek sem voltak felvehetők e kézikönyvbe, miután ez a munkát túltengővé tette volna. Szerző ezért kizárta munkájából mindazon műveket, melyek nem foglalkoznak specialiter a mai Belgium, Artois, Cambrai stb. történetével. De kihagyta egyúttal mindazon műveket és forrásokat — egy-kettő kivételével — melyek nem foglalkoznak kizárólag Belgium történetével. Hasonlókép a történelem segédtudományait is csak annyiban vette tekintetbe, a mennyiben azok Belgiumra vonatkoznak.

Munkája két részre oszlik. Az első részben folyóiratok és általános munkákat sorol fel, míg a második rész Belgium történetét korszakok szerint ismerteti. Erre vonatkozólag külön beosztást csinált magának szerző, különösen az újkorig. A verduni szerződés előtti időzakkal egy fejezetben végez, a többi korszak-

kokat így osztja be: a verduni szerződésből a XII. századig; a XII. és XIII. sz.; a XIII. századtól a burgundi-ház trónraléptéig; a burgundi hercegek kora. Az újkort illetőleg a szokásos beosztást használja.

Ha Pirenne munkája nem is ment minden hiánytól, és, mint hasonló munkáknál másként alig lehetséges, több-kevesebb pótlásra szorul, mégis ennek daczára teljes elismerést érdemel. Azon óhajjal zárjuk be ezen sorokat, vajha Magyarország történetére is bírának egy ily munkával, mely, mint Pirenne-é, főleg a kezdők és tanárjelöltek stb. részére bírna nagy becsűvel, miért utóbbiak manapság tényleg nagynehezen szerezhethetnek áttekintést a Magyarországra vonatkozó történeti irodalomról, főleg a külföldi forrásokról.

Aldásy Antal.

Die Mittelalterlichen Handschriften in der Stadtbibliothek zu Braunschweig. *Im Auftrage der städtischen Behörden bearbeitet von Heinrich Nentwig.* Wolfenbüttel, 1893. Sr. VII+202 levél.

A braunschweigi városi könyvtár kódex-gyűjteményéről a fentebbi cím alatt részletes katalogus jelent meg, mely több tekintetben megérdemli, hogy vele bővebben foglalkozzunk. A könyvtár kódexeinek száma 184 darabra rúg; ezek legnagyobb része saecularisált egyházakból került a város tulajdonába. Így igen sok kódex a braunschweigi minorita-kolostor könyvtári jegyét viseli magán; a szerzetesek mikor a lutheránusok elől 1528-ban a várost elhagyták, könyveik nagy részét magukkal vitték ugyan, de a hátrahagyottak felől 1532-ben készített leltár mégis körülbelül 350 kötet kéziratot és nyomtatványt tüntetett fel. Egy másik nagyobb rész a Szt-András-plebánia könyvtárából származik, melyet Jordán mester, a Szt-Balázs-egyház plebánosa alapított 1310-ben és Ember János (Johann von Ember) és Hameln Gerwin jelentékenyen gyarapítottak. A János által hagyományozott könyvekből mennyi van meg jelenleg, azt pontosan megállapítani nem lehet; a Gerwin-féle kéziratok és nyomtatványok provenientiaját a bennük lelhető címér teszi kétségtelenné.

Tartalmukat tekintve e kéziratok majdnem kizárólag a theologia köréből valók; aránylag igen sok az egyházi jogi mű, melyek legnagyobb része a ferencz- és domonkos-rendiek kiváltságaival foglalkozik. Történelmi vonatkozású munkával alig találkozunk s Aeneas Sylvius Historia Bohemicajának a XV. század végéről származó kéziratát említjük meg, mint az egyetlen kódexet, mely némi távoli összeköttetésben áll a hazai középkori bibliográfiával. De a magyar vonatkozású kéziratok hiánya daczára is meg kellett emlékeznünk e jegyzékről, mint a mely módszerében és annak következetes keresztülvitelében az elsőrangú könyvészeti publikációk sorába tartozik. A tudós szerző, ki két év előtt a városi könyvtár őnyomtatványairól adott igen pontos jegyzéket, ezuttal is a legnagyobb figyelemmel és pontossággal járt el feladata meg-